

MIKEL ZABATE jauna

(G.B.)

Beti garratz adiskide baten eriotza; baiña garratzago ziñez, eriotzak eroan dauan ori euskal idazle bada.

Jorraillaren 9'an, eguerdi ostean, garizuma-itzaldiak egiteko Di-ma'ra urten aurretxoan, dei garratz bat izan neban urritizkiñez. Mikel Zarate il da! Osorik dardarazo nindun izpar onek. Maite neban bera adiskide ta euskaltzale legez, eta ba-dakizu, biotzak bere misterio ika-ragarriak ditu, errez azaldu ezin daitekezanak; orrelakoetan, oso zail yaku zer gertatzen yakun adieraztea: bat-bateko eriotz aurrean zur ta lur, itzik bage lotu oi gara, jazoa adierazo eziñik, izate barrura be-gira, ausnar estu ta bakar-zalean.

Alan be, bakotxak bere aldia osotuz, bizi-gurpillean bira egite-rakoan, alperrik oldozketa sakonak, alperrik garraxi ta oi-u-otsak. Erio-tza biraokatu, bear bada, ama bat, maite bat, adiskide bat kendu daus-kulako? Oba, bear bada, aren erabagia ixillik onartzea; gu baiño go-ragoko Baten indarrez dagi dagiana, ta alamendu, aiene ta illeta-soi-ñuak ez dabe kemenik egin-triskantza leneratzeko. Guk, baiña, olan uste ta garraxika diardugu.

Agustin deunak ez eban negarrik egin nai ama il yakonean. «Al-dian aldiko gure etorkiari —diño— berez datorkiozan ger-bear orreik ni olan eragitea, txit gogaikarri neban». Alegiñak egin zituan begiak negarrez ez bustiteko; amaren illeta-mezatan be ez negarrik egin; baiña, azkenez, luzaro Jainko aurrean otoitzari ekin ostean, malako eukiai baimena emon bear izan eutsen: «ixur eitezala nai aiña».

Gogora daigun «A, gizona!» deritxan euskal olerki samurrak diñoan au:

«Il bear az; zer dok seguragorik?
Ori dautsok zor eriotzari;
etorriko yak, ik ustekaberik;
emoiok ori ire buruari».

Olan dala be, aldatz-gora egiten yakuk zor ori eriotzari ordaindu bearra; baita maite dogun batek ordaintzerakoan be. Ordaindu-bear ori gazterik gertatzen danean, barriz, askozaz be gogorrago eristen Zarate berrogeta sei urtegaz joan yaku.

Askotxo izan dira, tamalez, euskal idazleen artean, nik eriotz-al-tara zor ordaintzea egiten ikusi dodazanak, gazterik atan be. Ona batzuk: G. Muxika, Zubigar, Lizardi, Loramendi, Aitzol, Lauaxeta, B. Manterola, J. Gerrikaetxebarria, Ibiñagabeitia, Orixe bera, Etxepa-re, G. Garitaonandia... Beti garratz adiskide baten eriotza; baiña garratzago ziñez, ta galera izugarria, eriotzak eroan dauan ori euskal idazle bada. Gitxi izanik geure alboan ikusi nai doguz guztiak, solo bardiñean lan eta lan, ereintza ugaria, zabala egin nairik. Eta, ezta orritzeko, langille bat jaustean, errez datorkiguz malkoak begira, gu-da-oñean gudari-laguna jausten lez nunbait.

Mikel Zarate euskal idazle saillekoa genduan, langille bizkorta-gure kultura maite ebana, lanik naikoa bere bizitza laburrean egin euskuna; ipuin, olerki, eleberri, eliz-liburu ta olakoari ekin eutsone-eten barik. Ontan, ezin ukatu, utsune aundi-aundia itxi dausku euskal literaturan. Bere sasoirik ederrenean eta ainbat egiteko esku artean ebiltzala eten yakon bizitz-aria. Frutuz beterik egoala jausi zan zugatza, eta ots aundiz jausi be: ilda urrengo egunean Lezama'n, bere jaioterrian, egin yakozan illetak testigu, an ikusi zan zenbateraiño maite eban Euskalerrriak.

Idazle oparoa dozu. 1933-3-6'an Lezama'n jaioa, Bilbao'n apare-jadore ikasketak osatu ondoren, 21 urtedun, Derio'n sartu zan abade izateko. Eleiz-karrera bitartean asi zan idazten «Karmel»-en, «Oler-ti»-n eta abar. Filosofia ikasten ziarduala itzuli eban euskerara Pio Parsch'en «Gure Meza Deuna», 1960'an argitara emona. Gero eskifil euskuzan beste oneik: «Gure Salbaziño egintza» (Bilbao, 1967), «Meza liburu txikia» (Bilbao, 1968), «Bizkaiko Euskal Idazleak» (Bilbao, 1970), «Haugintza minetan» (Zarautz, 1973), «Euskal Deklinabidea» (Bilbao, 1975), «Ipuin antzeko alegi mingotsak» (Bilbao, 1975). «Eus-

kal Literatura I» (Bilbao, 1977), «Higidura berdez» (Donosti, 1977), «Euskal Ortografia» (Bilbao, 1978), «Euskal Literatura II» (Bilbao, 1978).

Idazti oneitatik lenengoa filosofi-ikasle zala biribildu eban. Lan onek, alan be, ez eban naikotzen; bere indarretan ez eban uste larre-girik eta sarri etorri yatan ona, Larrara, bere lana nik ikustea nai ebala-ta. Polito egiña iruditu yatan; nik irakurri, zerbait aztertu ta argitaratzeko arnasa emonagaitik, etzan oso-osoan nasaitzen, eta orre-la kezka azpian argitaldu eban. Berak autortzen dausku kezka ori itzaurrean; pekatu aundia ehin ba'leu lez, irakurleari parkeskean yator-ko, esanik: «Parkeske natortzu, irakurle. Parkeske, bai. Artu begi onez nire adimen antzuak semetzakotu dauan liburu au. Uts asko aurkituko dozuz... Parkeske, barrero, bai. Baiña, entzun, zer besterik egin lei-kean ni lango euskaldun kaskar batek? Uts asko aurkituko dozuz, irakurle, bai. Baiña alegiñik ez egiñagaitik, ez, ostera! Zu poztutea-tren, jo ta ke ibilli naiatzu». Zer geiago eska leikeogu itzultzaille azkar bati? Berak, alan be, orrela agertu nai izan eban bere lenengo liburuaz, apal eta kezkatu. Gero nasaiago jokatu eban.

Gaixoak ba-eban beste zimiko bat be ozka barruan: Batasun kezka. Bera lanean asita laster, Arantzazu'ko Batzarraren ostean, ba-nandu egin ziran naikoa euskal idazleak; leen alkarrekin polito gen-biltzanok, ezkerrek eta eskumak lez banandu gintzazan, danok giñan batu-zaleak, baiña oneik joiazan bide ontatik eta areik aretatik, areik «zuriak» eta oneik «gorriak», areik «atxe-zaleak» eta oneik «ez-za-leak». Bakotxa bere bidetik, jakiña. Oneik arei egozten errua, ta areik onei. Eta leen polito joian batasunaren apurtze onek kezkatzen eban M. Zarate. «Bizkaiko euskal Idazleak» liburua argitaratzean, onela autortu eban:

«Ola zaar eta ola barri,
gure batasunaren oiñarri».

Zer adierazo nai eban onegaz? Leenak eta oraiñak ekarri bear ebala gure euskeraren batasuna. Kezka onen zigorpean bizi izan zan eriotzararte. Orain ete dau, beste munduan, olako arantzarik? Aren irakaskide ta lagun Derio'n urteetan izan dako Ander Manterola'k au autortzen dausku: «Udako Euskal Ikastaroan parte oso garrantzitsua izan dau Mike'k. Ni bultzagille izan naz. Eta bera langille. Lehenengo urterik eta geiago irakasle izan da. Bion artean eratu ditugu ainbeste programa. Baita metodologia bera ere. Euskeraren arazoan, naiz eta

Margaret F. YOUNG, G...
 51-54 (Euskerazale: S. Onandial)
 Jose Mari BUSCA ESUSL. Alkandilak edar...
 (1980, 5. zeh.) 64-65. (Euskerazale: S. Onandial)
 ANAGAN, Video-kaseten erregistroa. S-Nuki (1980, 6. zeh.)
 (Euskerazale: S. Onandial)
 ... S-Nuki (1980, 7. zeh.) 1-6

ditan-dantean bat etorri ez, sakonetan bai. Biok oso kezkatuta egon gara euskeraren enorkizunari begira. Euskerak bizi egon behar dau, ta hau egon behar da, baiña ez hiziazten kontra. Etenik ez izate on izan da bion oinarri bantia».

Gaur goadim databilgun auzian erdibide bat nai eban. Iñeriz auzotua euskun, DEIA'n itakurri dakigunez, onako ar: «Azken biltzaletan, lapurtar klasikoenganako itobianio bat nagusitu da. Azalar, Leizarraga, Etzeberri ta biok ordo daude, baiña azken batean, b-puzkoar eta bizkaitarrentzat euskera batua egon behar dugu auzi nundi batean beintzat. Larramendiz horako idazleak aztertu behar dira: Gertiko, Asteanako Agirre, Landizabal, Añibarro, Txomin Agirre ta beste arko oso baliagarriak ditugu. Bata bizia behar dugu. Komunikabide ez den bitartek ez dut nik nahi». Zentzuz ez izan dago, nite erizian.

Mikel Zante'ni ez ere eruzoen gero kezka biok eriotzetan auzian? Puzkat sakondu ezkeru, ba-dira dakigunez maitez il ditanak, edo-berri-niñez, itakurazten kezka biotz-ariak etenda... Biotzak ez ei dau bear zuzkade, eraso, ikom ta olako auzidirik; orrik ei dazoz, ba, zuz-tapa ta auzidunak, biotz-puzo ta bat-baneko eriotzak. Zante'ni be-lin giegiz gait, ez ere euzoen olakoak eragin? Ander'ek ar be auzo-tan daude: «Langille amotratua izan da. Postuta egiten bultzagun auzia izan dau, epingurea. Ta ez dakit azkenengo gaito hori ere oratzenarik etorri ez ere jakon».

Nik ez neuzio iñeri baldurrik sarre nui, baiña an adierazo bai-makul idazit ta olerkari gaito ditugu zentzun auzi bari gaitak. Zate gaitena be, Zante, edo orakoa deritzat. Baiña egita epitit daga, ta ezatun auzoan gait batus makurtzea besterik ez dugu. Euz samal auzidun, Lizandik beñola, bere amama zatuen illes-egunen lex, euz bezio.

«Agur, adiskide,
 Egun auzidun!»

Baita beste ar be, gaiten samin-eritagarri:

«Zeruz saritzat,
 nola ez bokatua,
 dulegi gaiten
 beriko gaiten».

A. O.

MIKELI, agur

Bi etxe biok daukat begi auzoan. Kontratataren batek eginak. Lantzetik hiru uso, zikindiak, eta elikopteroa; Freiretana; Martin Wilamena, zik ulertzeko. Oso urrunean, ba dago mendia bat. Han auzun berri honekin ba dakizu nongoa naizen-gure Mikel.

Hilabete bat eta egun bi Mikel. Joan egin zinen eta! Ezin ba lu-pentzo bat, kredito bat ezin eskoratu? Gorputz sendogorrik ez du ba rima askok! Txato, futbolari gazteari, zeute berrogeietan, ita-bat egu zenion 100 metroko arinetan eta! «Nahi duzutean Sa-mentetik Ondarrouko kaita». Joanean, salto, uki orna sabaia edo bantia, eta auzera. Hori duk oauuna nui! Barrezko erantzuna ez an falko.

«Zer egiten duk hor, mozolo horrek?», behin Gerteako partokoak.

«Hiru huz, hi heu, mozolorik arko, txatuz buruhandi hori», Muz-pineko mutikozaten erantzuna ez zen labur geratu. Buzerriko euz-lan hori, ezin ederrago da. Gaitko kaletarrek, «ez dakit hori etorri da», eta auzeriko eritkeriak jaurkitzen dituzte.

Ekin, Mikel, nik entzunean ere ederto paseiatzen dut eta! Zelan da, Juan Luis, ezaten duzun hori?

Guztizkolakotarikolakoentzakolako...?

Egia euzgo dituz: ni Kintanuren eta Auzetien eta laguna naiz. Baiña bokatua biezertuta dago. Ederto Azalar eta Klasikoak, baiña dulezik urrunean.

Hidunza, baiña, sakabatuzeta dos berez...?

Ni batusen kontra ez nagokizu gero!